

המבקש: אבי חנניה גולן

ע"י ב"כ עוה"ד דן יקיר ו/או דנה בריסקמן
ו/או תמר פלג שריק ו/או אליהו אברם
ו/או צבי ריש ו/או דנה אלכסנדר
ו/או יהודה בן דור
האגודה לזכויות האזרח בישראל
רחוב ביאליק 12, תל-אביב 63324
טל': 03-5254162 פקס: 03-5254726

- נ ג ד -

המשיב: שרות בתי הסוהר
ע"י פרקליטות המדינה, משרד המשפטים, ירושלים

בקשת רשות ערעור

מוגשת בזה בקשת רשות ערעור על פי פסק דינו של בית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו (השופט א' אבן ארי) בע"ש 142/94 מיום 15.7.94, שנמסר לב"כ המבקש ביום 28.7.94.

העתק פסק הדין מצ"ב.

מבוא

1. עניינה של בקשה זו הוא שאלה חוקתית שטרם נדונה בבית משפט נכבד זה - היקף חופש הביטוי של אסירים, וחוקיות הגבלות על זכות יסוד זו. בגידרה של סוגיה רחבה זו מתבקשת הכרעה בבקשתו של המבקש לכתוב טור שבועי בעתון על חייו בבית הסוהר.

הרקע העובדתי

2. המבקש הורשע במסגרת שני תיקים בעבירות מרמה, זיוף, גניבה ובריחה ממשמורת חוקית. העונש המצטבר שנגזר עליו הוא 10.5 שנות מאסר, מהן ריצה קרוב ל-6 שנים.
3. בשנה הראשונה היה אסיר בבית סוהר אשקלון, וב-5 השנים האחרונות הוא כלוא בבית הסוהר אשמורת.
4. מאז תחילת מאסרו הוא כלוא בתאי הפרדה ביחד עם מספר מצומצם של אסירים טעוני הגנה.

ההליר בבית משפט קמא

5. בינואר 1994 הגיש המבקש עתירת אסירים, במסגרתה ביקש לאפשר לו לכתוב טור בעתון.
העתק העתירה מצ"ב כנספח מב/1.
6. במהלך כל הדיונים בעתירה ייצג המבקש את עצמו.
7. המבקש העיד, כי בשנת 1989 קיבל היתר מן המשיב לפרסם טור במקומון האשדודי "מכל מקום". המבקש הספיק לפרסם כ-10 כתבות, עד שלפתע האישור בוטל ללא הסבר.
העתק משלוש כתבות של המבקש, שהוגשו לבית משפט קמא, מצ"ב כנספחים מב/2א-ג.
8. דובר המשיב הגיש תצהיר, בו פירט את נימוקי ההתנגדות, ובראשם מדיניות המשיב שלא להתיר לאסירים לקיים מגע עם עיתונאים.
העתק התצהיר מצ"ב כנספח מב/3.
9. בעדותו בבית משפט קמא הסכים המבקש, כי נתבותיו יעברו צנזורה על ידי המשיב, וכן התחייב לכתוב רק על חייו האישיים. דובר המשיב הגיב ואמר, כי הדבר בלתי אפשרי, "כיוון ששב"ס ואני לא עוסקים בצנזורה".

10. ביום 6.7.94, בסיום הדיון האחרון בעתירה, החליט בית משפט קמא הנכבד, לדחות את הדיון למתן החלטה, תוך שאיפשר למבקש להגיש אסמכתאות משפטיות בתוך 15 ימים (דהיינו עד יום 21.7.94).

11. ביום 10.7.94 ביקש המבקש מבית משפט קמא הנכבד אורכה להגשת פסקי דין.

12. לאחר מכן פנה המבקש לח"מ וביקש לייצגו. ביום 18.7.94 (דהיינו בתוך תקופת 15 הימים) ביקש ב"כ המשיב מבית משפט קמא הנכבד לאפשר לו להגיש סיכומים משפטיים לאור חשיבות השאלה העקרונית שמעוררת העתירה.

13. כעבור 10 ימים נודע לב"כ המבקש לתדהמתו, כי בית משפט קמא הנכבד נתן את פסק דינו כשבוע לאחר הדיון האחרון בעתירה, מבלי שהמתין לחלוף התקופה שקצב למבקש. לאור זאת דחה בית המשפט את בקשת ב"כ המבקש.

נימוקי הבקשה

14. חופש הביטוי הוא זכות יסוד בעלת מעמד ולורה במשפט הישראלי. כיום קיבלה חירות זו מעמד חוקתי על חוקי בהיותה חלק מכבוד האדם המעוגן בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו.

בג"צ 2481/93 דיין נ' ניצב יהודה וילק, (פס"ד מיום 9.2.94) עמ' 10;
א' ברק "כבוד האדם כזכות חוקתית" הפרקליט מא (תשנ"ד) 271, 279-280.

15. הזכות לכבוד האדם היא אף זכותו של אסיר. "חומות הכלא אינן מפרידות בין העצור לבין כבוד האדם... החופש נשלל מהעצור; צלם האדם לא נלקח ממנו" (בג"צ 355/79 קטלן נ' שירות בתי הסוהר, פ"ד לד (3) 294, 298).

16. בית משפט נכבד זה קבע בעבר, כי רק סכנה קרובה לוודאי לבטחון, לסדר ולמשמעת בין כתלי בית הסוהר יכולה להצדיק איסור על הכנסת ספרים לאסירים.

בג"צ 144/74 לבנה נ' נציבות שירות בתי הסוהר, פ"ד כח (2) 686;
בג"צ 543/76 פרנקל נ' שירות בתי הסוהר, פ"ד לב (2) 207.

17. חופש הביטוי חשוב לאסיר, כדי לפתח את אישיותו ולהעניק לו תחושה של כבוד. חירות זו אף יש לה חשיבות מיוחדת לגבי אסירים, כאמצעי בקרה לבדיקת תלונות כנגד גורמים בשירות בתי הסוהר, להם יש שליטה כמעט מוחלטת על הטיפול בתלונות אסירים. בדרך זו משמש חופש הביטוי גם אמצעי למסירת תלונת ומענות, ובכך הוא מהווה ססתום בטחון לפריקת לחצים נפשיים.

18. חופש הביטוי לאסירים המבקשים לפנות לאנשים מחוץ לבית הסוהר איננו משרת רק את זכויותיהם, אלא מעורבות בו גם זכויותיו של הציבור בכללו. זהו אמצעי דרכו הציבור יכול להתוודע בצורה בלתי אמצעית לנעשה בין כתלי הכלא, ובכך לממש את זכותו לדעת ולהבין כיצד ממלאת הכליאה אחר המטרות החברתיות להגשמתן נועדה, ומהם התנאים בהם שרויים האסירים.

19. רעיונות המובעים על ידי אסירים תורמים, לעיתים מזווית ראייה יחודית, ל"שוק הרעיונות". מאחורי הסורגים אף נכתבו יצירות בעלות חשיבות תרבותית ואמנותית (ראו, למשל, אוסקר ווילד, בלדה מכלא רידינג; מרטין לותר קינג, מכתב מכלא בירמינגהם).

20. דובר המשיב, ובית המשפט קמא הנכבד בעקבותיו, הסתמך על העבירות בהן הורשע המבקש - אך דבר אין בינן לבינן בקשתו הנוכחית של המבקש.

21. עוד טען דובר המשיב, כי המבקש מנוע מלעבוד בעבודה מחוץ לכתלי בית הסוהר - אך כל הכתיבה, אותה מבקש המבקש לעשות, תתבצע בין כתלי בית הסוהר.

22. הדובר טען טענה סתמית וכוללנית, לפיו קיים חשש, כי המבקש יפגע במודע או שלא במודע בבטחון בית הסוהר - אך אין די בכך כדי לעמוד בדרישה של סכנה קרובה לוודאי או אף בדרישה של מבחנים מחמירים פחות, כגון חשש ממשי או אף אפשרות סבירה.

23. השיקול המרכזי של המשיב, העובר כחוט השני בתצהיר, הוא רצונו למנוע פרסומם של דברי ביקורת אותם מבקש המבקש להשמיע, דהיינו צנזורה בשל תוכנו של הביטוי, שהיא פסולה.

24. אף השיקול של פגיעה אפשרית בשמם הטוב של אנשי סגל הוא פסול. שמם של אנשי סגל אינו טוב יותר משמם של אנשים אחרים שעלול להיפגע. אף בפניהם פתוחות הדרכים לתבוע את עלבונם במקרה הצורך, אך אין זה בגדר טעם, המצדיק איסור מראש על ביטוי.

ע"א 214/89 אבנרי נ' שפירא, פ"ד מג (3) 840.

25. סירוב המשיב לאפשר למבקש את מבוקשו אף פוגע בחופש העיסוק של המבקש, בניגוד לחוק יסוד: חופש העיסוק.

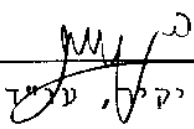
26. ההגבלות על חופש הביטוי של המבקש אינן עומדות בדרישות פיסקת ההגבלה שבחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו וחוק יסוד: חופש העיסוק, בכך שלא נקבעו בחוק והן פוגעות בזכויות היסוד למעלה מן הנדרש.

27. פסק דינו של בית משפט קמא הנכבד ניתן בטרם היה למבקש יומו בבית המשפט, מבלי שנתאפשר למבקש להגיש אסמכתאות בתוך התקופה, אותה קבע בית משפט קמא עצמו, ומבלי שנתאפשר לב"כ המבקש להגיש סיכומים. בכך נפגעה זכות הטיעון של המבקש.

28. "אם יש מדינות בעולם אשר בהן משמשת הכליאה בבתי סוהר לשם אינדוקטרינציה ברוח השלטון, לא יהא חלקנו עמהן. הכליאה בבתי הסוהר שלנו, מה שלא תשלול ותגביל את חופש הגוף - את חופש הרוח משאירה היא בעינה, ואיש אינו רשאי לשלול ולהגבילו".

בג"צ 144/74 הנ"ל, בעמ' 691.

לפיכך מתבקש בית המשפט הנכבד ליתן רשות ערעור ואף לדון בבקשה כבערעור עצמו, ולהתיר למבקש לפרסם טור שבועי בעיתון.

דן יקיעלי, ע"ד
ב"כ המבקש